

NAPREDNJAK

NEJUNAČKOME VREMENU U PRKOS!

RUKOPISI SE NE VRACAJU. -
PISMA I POŠILJKE NEPLA-
-- ČENE NE PRIMAJU SE. --
OGLASI SE RACUNAJU 16 PA-
RA PO PETIT RETKU, A ZA
VIŠE PUTA PO POGODBI.
PRIOPĆENJA I ZAHVALE 20
-- -- PARA PO RETKU. -- --

Pretpлата: za Šibenik (donošenjem kući) godišnje Kr. 5.— za Austr.-
Ugarsku Monarhiju godišnje kr. 6.50 — za inozemstvo godišnje kr.
8.50 — Pojedini broj u mjestu 8 para, vani 10 para.

IZLAZI SVAKOG PETKA.

Odgovorni urednik: A. -VJEKOSLAV TRINAJSTIĆ.
Izdavač, vlasnik i tisak „Pučka Tiskara“ D.r V. Iljadica i drugovi
u Šibeniku.

Šibenik, 16. maja.

Pogibelj, koja je — bar tako govoru — držala zadnje doba svu Europu u strahu pred nedoglednim posljedicama, napokon je odstranjena. Pitanje je Skadra konačno riješeno. Crnogorska vojska je Skadar ostavila a u nj je ušla Europa, čuvarica mira i reda, pravice i zakona. Tisuća vojnika: Austrijanaca, Talijanaca, Francuza, Nijemaca i Engleza ušla je u grad, da ga čuva za novu državu, za Albaniju.

Kralj Nikola, o kome će brzo njemačke novine pisati, da je ovih teških dana krize na burzi dobio 12 milijuna za sebe, neće dakle stolovati u prijestolnome bijelom Skadru na Bojani. On će biti prijestonica nove, slobodne Albanije i njezinih ljutih Arnauta, koji kulturi evropskoj dadoše — bazu za nove operacije. Hoće li te operacije biti naravi kulturne ili spekulativne, to će dokazati nedaleka budućnost. Svakako nije vidjeti loših znakova, ni mrkih kukuljica kao kad štampa austro-njemačka i talijanska zanosi se otvorito i iskreno narodnim principom. A to nije mačji kašalj.

Albanija će dobiti i ustav — dakako. Ta i Hrvatska ima ustav. A i mi uživamo ustavni život isto ko i braća u Bosni i Hercegovini.

Albanija nema još određenih granica, nu oni, te donose kulturu na Balkan i u Tripolitaniju, sve će to urediti po pravdi i poštenju. O tome nema sumnje.

Istočna je granica ipak gotova a tako i sjeverna, još fali južna. Tu ima više projekata. Grčka svakako nije za-

dovoljna onijem, što joj hoće da dade Italija. Užina krfskog kanala zadaje Italiji ne malu brigu. Boji se da to ne bi jednom bila baza protiv nje, da nebi ugrožen bio tim ulaz i izlaz u jadransko more. Ipak, kad bi ona sjela u Valonu, bilo sve u redu; narodni bi princip slavio triumf. A mudri Berhtoldi umal ne otvoriše vrata Valone opreznoj čuvarici narodnog principa i slobodna prolaza užinom otranskom. Diviza je «Balkan Balkancima.»

Preliminari ugovora o miru medju Balkancima i Turskom potpišeće se ovih dana u Londonu. Time, regbi, prestaće ratno stanje medju jednim i drugima.

Nu, nastaje nova pogibelj. Medju Srbijom i Bugarskom te medju ovom i Grčkom postoje razlike u pogledu granica dobivenih zemalja.

Hoće li se te razlike izgladiti mirnim putem, ili će ovaj spor biti riješen krvlju, teško je proračunati.

Za trajanja rata želili smo Balkancima u obilju sreće, sad, poslije rata i sretnog i slavnog, želimo im od srca, iz duše još obilnije pameti, svijesti.

To će biti još slavnije.

Spaljivanje vještica.

Svaka stranica ljudske povijesti a navlastito one srednjeg vijeka, uprljana je po kojim nevaljalstvom jal budi zločinom, izvršenim ili pak inspiriranim sa strane klerikalaca. Jer svakom većem pokolju i škandalu širokih dimenzija treba uvijek tražiti uzroke i začetak u klerikalizmu, koji je umio da

prkosi buri i oluji tolikih strahovitih krvavih vjekova i da se protura sve do naših dana, uvijek ogayan u svojoj ulozi prostog slugana svake politike i svakog sistema, koji je išao za tim, da ojača ugled i pompu rimskih papâ i osjegura nebrojene redove, koji vazda stajahu u službi klerikalizma i ultramontanog Rima.

A pošto klerikalizam uopće ne poznaje nikakov rad, osim onog, koji ulaze u sakupljanju milostinje ili šišanju sujevještih katoličkih ovčica, to je on oduvijek u bludnju zavaljao široke pučke mase nenaobrazene, te dakako iz njih spao svoju materijalnu korist.

U direktnom iskorišćavanju zaplijene mase klerikalizma nema premeća, nenatkrivljivi su u toj grani svoje industrije i čovjek se snebiva od golemog čuda, kako to, da kraj svih mogućih postojećih paragrafa, oni ipak nekaknjeno dovode u bludnju široke slojeve pučanstva, jedinom i jedinom nakanom da odatle uslijedi njihova personalna korist. Običan smrtnik prema klerikalnom moralu plaši se n. p. prevariti svog komšiju ili kojeg mu drago društvenog člana, jer nad njim stremi kvrgasti paragraf. Klerikalci od pamtivjeka, recimo zavaravaju, e da time sjajno prežive, pa ipak nitko nikad nije promišljao o tim svakodnevnim javnim prestupcima odnosno da se ti prekršitelji dolično i kazne.

Priznajemo, da smo si uzeli za zadaću vrlo mučan i težak posao, jer tih je klerikalnih većih i manjih industrijalnih poduzeća sva sila i mi gotovo ne znamo s kojeg kraja da počnemo, e da u raskrinkavanju klerikalizma uspijemo i dademo našim čitaocima preglednu sliku moralne golotinje ovog fantastički odjevenog harlekina, što se

umio svojom vještinom varanja i zalugijavanja protući kroz tolike vjekove.

Klerikalno isisavanje i šišanje katoličkih ovčica temelji se izključivo na dvoje: na neznanju i praznovjerju. Dođu ova dva pojma nije moguće razlučiti, jer je drugi nužna posljedica prvoga. U izmišljaju ovakovih teorija klerikalci su na glasu i u tom poslu treba im skinuti kapu. Neka nas u tom uvjeri krvava historička činjenica o spaljivanju vještica, pak će nam biti sve jasno kao na dlanu.

Krka ova nauka letnula je u svijet iz klerikalnog gnijezda, baš onda, kad se rasulo po čitavoj Europi i kad se ljudska krv na potoke lijevala. Krivo ovo naučanje sa strane ondašnjih rimskih popova držalo je u strahu i trepetu žene čitave Europe. Bijaša to progon vještica, koji se u formi pogubnog praznovjerja širio epidemički čitavim kontinentom. Klerikalci su za onda javno naučali, da žena, pa bila djevojka, udovica, ili majka može postati „vješticom“ i da kao takova donasa ljudima smrt, bolest, nesreću, izazivlje krupu, uništuje polje. Sva zla što su se dogodila na ovom svijetu i što se dogagajaju, po naučanju klerikalaca, to su prouzročile „vještice“, jer da su one vragu zapisale dušu, s njime kolo igrale i čak — spolno općile. Tako glasoviti jezuita Lemkul u jednoj svojoj knjizi ustvrdio je, da vještica opći spolno sa vragom, a jednako tako i drug mu jezuita Debrio. Na taj način spaljivanje „vještica“ obavljalo se svakog dana i dim sa lomača nadvio se bijaše nad svom Europom. Svu silu žena zapališe u Franceskoj, Belgiji, Njemačkoj i Švajcarskoj. U jednom njemačkom selu kroz vrijeme od godine dana pade žrtvom lude ove klerikalne nauke preko 150 žena. Straho-

PODLISTAK.

Kako se s nama upravlja.

Dalmacija je naša doista malena zemlja: malena po svojoj površini i pučanstvu; malena u svemu... Zemlja u najprimitivnijem socijalnom i najsiromašnijem ekonomskom stanju, sa 90% zanemarenog, analfabetskog seljaštva, sa nesavjesnom seoskom poluinteligencijom i nepatriotskom građanskom inteligencijom.

I kad bi nas ovako zapuštene oni odozgora prepustili barem svojoj sudbini; kad nas ne bi usrećivali (!!) svojim osobitim sistemom „unapredjivanja“ „prosvjetljivanja“ „civilizovanja“...

Ovako u sretnoj zemlji uživamo još sretniju upravu i sistem... sistem austrijske administracije, o kojoj Hermann Bahr kaže: „Naša uprava je najgora... Naša uprava sastoji od kroz nos govoreće gospode sa dugim nosom i visokim cipelama. Ovi se ljudi najviše bave lovom, a primorani su poći na dopust u svrhu duševnog oporavka svaki put, kada osamnaestoga augusta drže nazdravicu caru. To su dobri ljudi, koji trebaju mira“...

Austriji je na pr. nedavno trebalo provesti neke reforme u državnoj administraciji upravi. — Hofrati, sekcionsšefi, grossindustrialci i grossgrundbesitzeri staviše sena rad i eto reforma i promjena — za Dalmaciju dakako in peius. Ponajprije se reformom vojničke službe Dalmatince, kao primorce, opterećuje teškim službovanjem kod

mornarice za pune četiri godine, dočim se kopnenoj vojsci snizuje službovanje na same 2 godine; suviše na Dalmaciju po istoj reformi otpada kudikamo veći kontigent momčadi nego li prije. Kao da nije dosta što su ognjišta naših siromašnih pomoraca opustjela usljed duge i teške vojničke službe, kao da nije dosta što naša momčad, da uteče svim teškim dužnostima i teretima, bježi jatovice u Ameriku, e da tu izbije koju paru, da prehrani svoju obitelj u domovini. Briga Njemce za sve to! — Dalmatinci su dobri vojnici, smjeli mornari; u ratu su šfo i francuski Zuavi, pa čemu štediti austrijske Zuave!...

Da državljani ne skapavaju od gladi, trebalo bi Austriji otvoriti granice prema Srbiji i dozvoliti uvoz mesa iz susjednih država (te iz Argentine). Ugarska bi postala na to, ali veleposjednici magjarski traže ekonomske kompenzacije od Austrije. I Shylock njemački za volju magjarske gospode žrtvuje željeznički spoj preko Like itd. itd.

Bečijci kao da i ne znadu da u Austriji — doli na jugu — postoji sva malena zemlja, otrgnuta od svoje matice i od ostalog svog naroda, čije djaštvo mora da se prebija po njemačkim universama, da trojezičnim studijama razbija glavu, da prosi njemačke diplome, dok u srcu svog naroda ima svoju „almu mater“. Ne znaju bečijci, da se za našu pokrajinu kroz čitav vijek te čudne uprave nije ništa učinilo... da se je opteretilo Dalmaciju velikim nametima i teškim vojničkim dužnostima, da se je njezino blagostanje u najkritičnijim časovima rušilo carinama, vinskim klauzolama itd. Ne znaju bečijci, da su oni od Dalmaci stvorili neke vrsti koloniju onako la Kongo,

Kamerun; ne Tripolis, jer u Tripolisu Italija ipak gradi željeznice; ne Maroko, jer u Maroku su Francuzi iz krša stvorili bogatu zemlju, posagradili ceste, vodovode, škole i trgovišta; dočim Dalmacija, negda obilata empuriumima, rimskim cestama, vodovodima, obilata francuskim putevima mostovima, trgovima — danas je zemlja arheologije, ruševina, sarkofaga, sredovječnih katedrala i kapela zemlja golog krša i bujica...

Ili bolje — znadu bečijci za našu pokrajinu, za taj „Sonnenland“; znadu samo onda, kad svoje hofrate, sekcionsšefe i vladine povjerenike šalju na jug — na ladanje — da se naučuju svježeg zraka i širokog mora, rumenih grozdova i smokava; da se načude razrušenim rimskim arkadama, bazilikama, palačama, vestibulima, portalima, kolonama, mletačkim lavovima, i židovskim gettima; da se nagledaju naših narodnih nošnja: pregača, kapa, arapa; da se naslušaju gusala i svirala i zvonova — da se onda povrate u svoje velegradove i predaju, kinematografiraju, pričaju o toj čarobnoj provinciji, tješeći nas i dalje samo izljevima simpatije obećanjima milijuna, nacrtima trasiranih željeznica i „pridignućem ekonomskog blagostanja“.

Ista gospoda iz Beča i Pešte, koja ovako s nama upravljaju, uza sve to u službenim člancima svojih novina lome koplja za „slobodu i neodvisnost“ Albanije, one iste Albanije, koja je u leksikonu njemačkom zabilježena kao „najnepoznatija, najdivlja i najnecivilizovanija“ zemlja. Divljim Arnautima slobodu i ustav, a svojim Hrvatima koji su „Kaisertroue“ i kulturni?...

Pa kad se tamo na dalekom sjeveru, u Finskoj, narod ogorčio na rusku vladu, jer mu odu-

Vita ova zabluda odjekivala je očajnim krikom unakrst čitave Europe i gdje god se klerikalni nos dizao drakije, gdje god je jezuitizam imao više udjela, tu je i dim lomača bio gušći, krik žešći, žrtve brojnije. Prema izkazima ondašnjih historičara, čijim brojkama možemo pokloniti veliko povjerenje, sažgano bijaše na lomačama u razmaku samih 150 godina preko 50.000 žena, djevojaka, udovica. Pošto je sud za „vještice“ bio u svim većim a i manjim mjestima, to onda sigurno možemo gornji broj podvostručiti i kazati, da je krivnom pogubne nauke ondašnjih službenih klerikalaca palo žrtvom do 100.000 žena. U ovoj samoj činjenici ne osjećate li valjda duboki prezir i mržnju prema onima, koji se hvataju da su namjesnici Onoga, koji se dao propeti na sramotnom drvetu križa, dok oni za svu Njegovu nauku ne bi žrtvovali niti zuba! Oni danas dolaze da govore u Ime Njegovo, oni, koji su u prošlosti počinili najveće zločine, kakovih ne pamti historija tolikih vjekova.

Pitat ćete: koju su tu korist crpli ondašnji klerikalci iz mučenja i sažigavanja „vještica“ i iz ovog strašnog praznovjerja, u koje je zapadala ondašnja inteligencija, kao n. p. liječnici, fiskali, profesori, suci, velikaši, učenjaci pa i isti vladari?

Klerikalci su iznajprije krivom svojom naukom opili neuki svijet ludim tim praznovjermem, sačerali mu strah u kosti a istodobno proglasili sebe onima, koji mogu i umiju da od „vještica“ brane slabi ljudski rod. I onda, dakako, zaredaše blagoslovi polja, rastjerivanje tuče i oblaka, liječenje domaće životinje misterioznim gestama i šaptanjima u uho, bičevanje mora, zaklinjenje vukodlaka, proklinjenje i gonjanje vragova i bezbroj drugih ludorija, kojima se čovjek danas od srca smije. Sve je to, dakako, rentiralo, jer su klerikalci po nekoj osobitoj tarifi, skupo naplaćivali svaki svoj korak, svaki svoj hokus-pokus, koji je mase elektrizirao i ubjeđivao o „ispravnosti“ klerikalne nauke, da naime vještice opstojе i da su one sve, koje uzrokuju svako zlo. Ova klerikalna zaglupljivanja padala su baš u doba opće mizerije i oskudice hrane u čitavoj Europi, kadno osta opustošena strašnim tridesetgodišnjim ratom, koji je i opet bio plod klerikalnog intrigranja. Čitavi klerikalni redovi, koji bijahu naučni na sve slasti i lasti, nu

jednom očutiše posvemašnju oskudicu, Da se kako spase, a bila ih je sva sila, sve mladih i zdravih, izmisliše krivu nauku o vješticama, koja je za nje bila neobično unosna.

Osim toga još je bilo nešto po srijedi, zbud česa su ondašnji službeni klerikalci direktno utjecali na osude u parnicama proti „vješticama“. Po ondašnjem zakonu imetak se spaljene „vještice“ imao redovito zaplijeniti i megju sucima porazdijeliti. Ovo nepresušno vrelo dohodaka u dobro je došlo crnim tim dušama, te ti se oni, naime klerikalci, natiskale u pojedine sudove tako, da je u svakom „sudu za vještice“ bilo najmanje po dva klerikalca. Ovi su pak dohijeni dio zapljenjenog imanja spaljene „vještice“ darivali redovno samostanima i zato danas neki od njih imaju više zemljišta no kakav turski beg ili spahija. Dogadjalo se, da su klerikalci, odnosno katolički popovi, plijenili čitava imanja nesretnih žena, koje su morale neumoljivo da na lomaču svrše. Za to su češće posirali i za ženama iz visokih krugova i jednaka ih je sudbina stizala, kao i zadnju seljanku, jer su svi pa i okrunjene glave slijepo vjerovali u tu popovsku i podlačku nauku.

Ova krvava industrija ondašnjih klerikalaca urodila je još i time, da je razrovala sav javni i društveni život kako inteligencije, tako i širokih slojeva. Ljudi prosti nijesu jedan u drugoga imali ni zere povjerenja, jer je svak skakoga držao špijonom sudova, ustanovljenih za „vještice“. Na taj način obitelj, ljubav i prijateljstvo bijahu upravo do u srčiku rastrovani, jer su svi ljudi sumnjičili jedan drugoga, dogadjalo se pače, da su isti popovi optuživali one žene kao „vještice“, koje ili nisu htjele da odadu na ispovijedi kakovu tajnu ili jer ne htjedoše da zapišu imetak kojem samostanu ili kojoj crkvi. Za to su udovice sa bogatim nasljedstvom bile uzete na nišan.

Da je pak monopol sažigavanja i mučenja čestitih žena bio isključivo u rukama klerikalaca to nam najbolje svjedoče priručnici ondašnjih jezuita Delria i drugih, u kojima su svima klerikalcima davali naputke kako da se vladaju kod mučenja vještica i na koji način da im se mame priznanja. Možete li zamisliti većeg zločina?!

N. A.

Sokolstvo i seljaštvo.

Naše je seljaštvo najveći dio naroda, ali najmanje osvješten. Nije čudnovato, kad se zna, da se do sada sastojao vas rad za nacionalno osviještenje našega naroda cijele naše inteligencije u par ispucanih govora prigodom izbora; pa i tad se seljaku ne bi govorilo o hrvatstvu, nego o presušenju bara, o popovima i slično.

Seljak kod nas i ako zna, da je Hrvat ali zašto je Hrvat i koje dužnosti ima kao Hrvat — to nezna. Naši očevi nikad i ne kušahu seljake potpunoo osvjestiti. Oni nijesu ni mislili na veliku borbu, koju će morati izdržati naš narod sa moćnim dušmaninom. U ono vrijeme bijaše im glavno, da osvoje pojedini kotar za jednu ili drugu stranku. Ali ona su vremena prošla, a i mi smo se dosta otrijeznili, te počesmo težiti za onim, što nemamo, a što nam jedino može osigurati bolju budućnost; jer — slobode nemamo. To osjeća današnji naraštaj, koji vidi da je glavna zapreka našem sadašnjemu stanju nacionalna neosviještenost seljaka, te nastoji, da učini ono, što naši stari nijesu mogli, ni umjeli da učine. Nastoji se oduševiti i okupiti i mlade i stare, i muške i ženske, seljake i gošpodare, radnike i trgovce, djake i učitelje u jedno kolo, koje će se boriti i izvjestiti ono što nemamo. Osnivaju se stoga društva za narodnu prosvjetu i unapredjenje. Sva su ova društva važna i korisna, ali medju njima su najpotrebitija i najvažnija sokolska udruženja, koja se sve više i više šire medju svim slavenskim narodima. Svaki se dan sve to više opaža silna korist od ove najveće slavenske ustanove, koja je već dosad dosta učinila za upoznanje svih Slavena, a postavlja čvrste temelje za oslobodjenje i ujedinjenje pojedinih slavenskih plemena. Ali medju našim seljaštvom sasvim su slabo raširena sokolska udruženja. Nijesmo umjeli zagrijati i oduševiti našega seljaka za sokolstvo. Seljaci nijesu mogli, da shvate zašto služe sokolska društva, te im se činilo smješnim, da i oni stave crvene košulje. U sokolskom vježbanju vidjeli su samo zabavljanje ljudi bez posla. Da drugo nijesu ništa opazili, i da nijesu shvatili sokolstvo nije ni čudo. U nas niko ne drži medju narodom predavanja o značenju i važnosti sokolstva; nemamo zgodnih brošura, iz kojih bi mogli naši seljaci za malo pa-

ra da doznadu štogod o snazi, jakosti i moći sokolskih četa, te o slavljima, koja se svake godine priredjuju u velikim slavenskim gradovima. Naše novinstvo o svemu piše, i raspravlja u dugim člancima, samo ne o sokolstvu. (Svaka uglednija srpska novina ima stalnu rubriku o sokolstvu, a naša nijedna!) Pa koje čudo, da se naš seljak ne zagrijava za ovu ustanovu?

Dužnost je dakle naša, da se krenemo, te da počnemo raditi u tom pravcu. Bez rada nema napretka. Sva naša sokolska udruženja morala bi što češće medju narod zalaziti, te ga upoznavati sa sokolskom misli. Za razvitak i napredovanje sokolstva od velike su važnosti sokolski sletovi. Moramo nastojati, da na ovogodišnjem sletu bude i naše seljaštvo u dobrom broju zastupano. Spomenut ću nešto, što je svim nama poznato, i što se dosada radi našega nemara dogadjalo, a ne bi bilo ni lijepo ni korisno za nas, da se i u buduće dogadja: Ni jedan na hiljadu od naših seljaka nije dolazio na dosadašnje sletove, dok na svim mogućim hodocascima po Bešu, Rimu, Lurdu bijaše 90% naših seljaka, a na svim ovim posjetima bijaše uvijek relativno više našega naroda, nego na ikolej sokolskom sletu. Ima mnogo imućnijih seljaka, koje bi se sa malo nastojanja moglo predobiti, da dodju na slet. A glede siromašnijih, koji bi željeli prisustvovati, dužnost bi bila svake uprave, da se pobrine za potporu. Kolika bi od toga bila korist, nije potreba dokazivati, a da se ne bi novci bacili uzalud, pokazala bi nam budućnost.

Hrvatski seljak najbolje će upoznati moć Slavenstva, te potrebu ujedinjenja kad vidi hiljade braće kako oduševljeno stupaju, vježbaju i pjevaju složno i ponosno. Ko nema ni najmanje osjećaja ni ljubavi prema narodu uzbudi se gledajući te čete, što za barjacima stupaju, pjevajući i vapeći za slobodom. Ne pripovijeda se zaludu, da mnogi naš dušmanin kad vidi onu silnu vojsku zaplače od jeda, žalosti... Sokolski sletovi napunit će našega seljaka nacionalnim ponosom, upoznat će dušmane, oduševiti će se za borbu, za oslobodjenje i ujedinjenje našega naroda. Osobito ovogodišnji sokolski slet mogao bi mnogo doprinjeti oko raširenja sokolske misli medju našim narodom; jer ovaj će slet mnogo razlikovati od dosadašnjih. Poznato je, kako su se dosada gledali Bugari i

zimlje ustav, iste bečke novine uznose do nebesa taj erojski narod, što se bori za svoja prava... Nama se istodobno šalju Cuvaji za komesare te se dispositionsfondima, Bachovim patentama, istragama i političkim zatvorima, cenzurom i zabranama itd. dnevno operira....

***

Tako je s nama u administrativnom i političkom pogledu, a tako je i u kulturnom.

Dok su prosvijetljeni zapadni narodi natražnu eru preturili još početkom prošlog vijeka: dok je na pr. francuski klerikalizam dospio pod giljotinu još za revolucije koncem XVIII.og vijeka i pod bivšim ministrom predsjednikom Briandom god. 1905. u Francuskoj provedena rastava crkve od države, te crkva indentifikovana kojoj mudrago socijalnoj instituciji — kod nas su na dnevnom redu euharistički kongresi i procesije uz prisusfvovanje dvora, oblasti, vojske i klera.

I mi u Dalmaciji gledamo kako se furmaštvo i klerikalizam, favorizovan odozgora, svedj jače širi i zahvaća svedj veće dimenzije.

Klerikalizam, koji je i u prošlim vjekovima malo po malo kljovao jetra našem narodu, privezavši ga kō Prometeja uz liticu neukosti i neznanja, nije se prije ipak u vidljivoj formi isticao, jer mu nije to ni trebalo, budući je onda i onako kod nas sve bilo u rukama svećenstva, koje je vršilo najveći upliv na svakom polju našeg narodnog života: na društvenom polju preko bratovština, patronata itd.; na ekonomskom preko „manus mortuav“, „opera pia“, „beneficia“ itd.; na potitičkom polju preko svojih seminarskih, kaptolskih, jezuit-

skih prvaka. Onda je bila era, kad je klerikalizam sa svojom „pénétration pacifique“ lagano, ali sigurno djelovao i trovao žile našem narodnom organizmu.

Danas je klerikalizam promjenio svoj način rada i taktiku, danas kad su moderni principi i reformno-socijalne ideje prosvijetljenih zapadnih naroda naše napokon i kod nas tlo, da se učvrste i prošire.

„Realizam“ naš pri koncu prošloga vijeka, pak naprednjaštvo na početku ovoga; ta reakcija slobodoumnih elemenata našeg naroda, koja nije — kō prije — ostala samo na pojedincima, nego se amo i tamo organizovala u skupine — sve je to silno preplasilo naše prekrivene klerikale. Tiha klerikalna penetracija naišla je na otpor i nije mogla da više djeluje onako jeftino i neopazeno u slojevima narodnim, nego je bila prisiljena da započne sustavnim, koncentriranim radom i organizacijama, e da uzdrži stare pozicije, stečene u vijekovima sredovječne tame.

Medju južnim Slavenima Slovenačka je bila prva koja je započela da čisto klerikalnim organizacijama i institucijama juriša na slojeve narodne, u prvom redu na široke slojeve pučanstva, te na omladinu, na djaštvo.

Sa Triglava „planinskih Hrvata“ spustila se eto napokon klerikalna bujica i na ostale naše zemlje. Juriša se uz papinski blagoslov klerikalnim listovima, brošurama, kongregacijama, „orlima“ itd. na socijalno-političkom polju; juriša se klerikalnim „posujilcima“, „pobožnim“ zakladama i milodarima na ekonomskom polju; juriša se i osvaja što i koliko se samo može, a sve — radi vjere!!!

Klerikalizam — jer ne može još da otvoreno istupi — sakrio se jezuitski iza ledja pokvarenih

stranaka i elemenata u našem narodu i uz bučne fraze i trobojnice baca se na osvajanje masa, na osvajanje omladine, da si osigura pozicije i budućnost i da — dokle god može — uzdrži barbarizam starih vjekova.

Takovim se sredstvima služe sljedbenici Loyole, Guzmána, Torquemada, ljudi uzgojeni medju mračnim zidovima kurija i seminarija, umno zakržljali individui, koji svu svoju znanost i izobrazbu crpe na vrele starih kanona, dekretala, brevijara, syllabusa, koji bi poput Jozue htjeli da viknu suncu današnje prosvjete: „Sta sol, ne movearis“.

I zato se u zadnje doba baciše bjesomučno na omladinu, da je privedu pod svoju crnu mantiju i tako utuku nadu, budućnost i snagu našeg naroda.

Najžaliviji rad razviše stoga klerikali u školama — osobito srednjim — preko svojih kateheta.

U Splitu se je na pr. pred jedno šest godina (nastojanjem D.r Alfreviča) počela voditi silna klerikalna agitacija, osobito na gimnaziji. Djake, sve od najmladjih, stali su kateheta i njegovi pomagači zaglupljivati i fanatizovati propovjedima i prelekcijama. Klerikalne brošure i listovi (osobito glasilo klerikalnog djaštva „Luč“) turalo se u tisuće primjeraka badava medju učenicima; djecu se zvalo u biskupsku kuriju i tu ih se organizovalo i uckalo do bezglavosti. Jezuitskim baš načinom operisalo se na svježi um i karakter omladine, e da se iz njc izbiju „dobri vjernici“, „nova kršćanska generacija“. Listovi su stali odmah u početku upozorivati nadležne na tu bezglavu i pogubnu agitaciju i — nije pomogla ni osuda cijelog javnog mnijenja i štampe, ni intervenovanje roditelja; nad-

Srbi, Srbi i Hrvati. Išli su jedni uz druge, ali u srcu nijesu osjećali baš osobite ljubavi jedni prema drugima. Ove godine svega toga nema: I naš će „legionaš“ pohrliti, da se izljubi sa Kumanovskim borcem. Svi ćemo osjećati, da smo jedno. Naša braća spremaju se, da i oni svojim prisustvom uzveličaju tu najljepšu slavensku manifestaciju. Oni će pričati, kako im je bilo, a kako im je sada; borci, koji ostadoše živi, poučit će nas što je borba i kako se boriti.

Šireći sokolstvo osvijestimo one naše neosvijesćene mase, podići ćemo naše seljaštvo. A sokolsku misao, najlakše ćemo raširiti, ako uspijemo, da dovedemo što više naših seljaka na sokolske sletove, da sami vide i da se uvjere o snazi i važnosti sokolstva. (zapljenili bi! Op. Ur.)

Širimo sokolsku misao, osvješćujmo nacionalno seljaka, — treba već jednom početi ozbiljno oko toga raditi; a sad je to najzgodnije, najlakše i najpotrebitije.

U Dubrovniku, aprila 1913.

Bt.

Dopisi.

Trogir, 11/5 1913.

Naš Mikula! — „U opće ti je, brate moj, glup, lud, itd. — tako barem o njemu govore njegovi prijatelji! A mi, koji nijesmo njegovi, mučimo i gledamo dokle će toga M... oni drugi nositi na leđima. Čini nam se da ima i među njima viših od njega. Ovdje ću o njemu donijeti samo neke *malenkosti*; jer što se tiče krupnijih, te leže na stolu Zemaljskog Odbora i Držav. Odvjetništva... pak — strpljen spašen! Nego naš jadni narod, u tom uhvanju spasenja trpi svakojake nepravde. Naš Mikula, smatrajući se svemogućim (osobito u ovo doba) radi što ga je volja, te neprestano gleda uništiti i upropastiti neke naše odličnije rodoljube, osvećujući se i šikanirajući ih pri svakom koraku. Sada je otvorio novu kafanu da uništi sirotinju, i upropasti naše jedino Hrvatsko pučko prosvjetno društvo, „Berislavić“. Neke naše ljude daje oružanom silom dopratiti na Općinu, a radi njegovih pogrešaka činovnike ne plaća, rodnici govori da nema novca na općini; „da si ti sv. Ivan i sv. Anton — nima, za ubav Boga, pa nima!“... Govore oni na općini, da porezni ured ne izdaje poreza, a to prema nalogu Zemaljskog Odbora. Dugovi se ne prave, jer

opozicija ulaže i utoke; ali naš Mikula koliko je glup u glavnom toliko je u neku i pametan; on sad hoće da mu barem bude slobodno trgovati na račun Općine: hoće mu se para!!! Između tih raznih općinskih trgovina spada i ova gdje se odma inkasiraju pare: —

Premda u Trogiru postoji gospodarska zadruga, te Pučka blagajna, koje se brinu da svojim članovima nabavljaju potrebite težačke spreme, Mikula je, da im konkurira, nabavio veliku količinu gume, za navrtanje, ne gledajući na kakvoću i cijene iste, samo da nakupi para, skodeći našem neukom pučanstvu, i našim domaćim trgovcima.

Ima mnogo toga, što bi se moralo nabrojiti, ali čekamo na djelu one neke, koji barem izjavljuju da su dobri Hrvati. Od neko doba, imamo našeg čovjeka, hrvata, ljekarnika u Trogiru, ali naša „hrvatska“ (?) općina neće da pomaže naše ljude, već drugog ljekarnika najvećeg talijanaša, a za što? — Zato, što taj isti za ljubav Mikuli svojim potpisom afirmira njegovo poštenje! — „Ruka ruku pere a obraz obadjuje!“ Ali mi Hrvati držimo se barem one. Svoj k svome!

Hrvat na ognjištu hrvatskome! — Svaka sila za vremena; sila se silom suzbija pak bi sasvim lako moglo doći, da se ogorčeni narod i silom riješi svoga nametnika, a onda pitamo nadležne, tko će biti odgovoran?

Što je naše, to će biti naše; Past će sila, zavladat će pravda, Hrast će širiti ponosito grane, Trulo drvo vihar iskorenut. — Mi čekamo, čekali smo dosta, I do višnje čekat ćemo volje; Gospod plaća kad mu je ugodno, A dan sudnji osvanut mora!

Nacionalista.

Iz Dubrovnika.

(Uspinjača) Dubrovnik s dana na dan sve više napreduje: Grade se nove kuće i hoteli, poljepšavaju se predgrađa. Ove nedjelje bila je u općinskoj vijećnici skupština građana radi gradnje uspinjače na III Kono. Nekoliko imućnih Dubrovčana i prijatelja našega grada zauzeše se za ovu stvar, te izgleda, da ne će proći mnogo vremena, pa ćemo imati uspinjaču. Na skupštini raspravljalo se o ovoj namisli. Govorila su gg. Banac, Bona, Šarić i drugi, a načelnik g. Čingrija reče, da za sad bez općinskog vijeća nemože obećati nikakvu novčanu potporu, ali da će općina biti odboru u svemu pri ruci, te da mu je namisao veoma simpatična. Izabran je odbor od 9 lica, koji će se pobrinuti za izradjenje plana i izračunavanje troška, pa tad će sazvati građane, te ih

pozvati, da se upišu u dioničko društvo. Misi se, da će se potrošiti oko 100.000 Kr. Ništa — prama silnoj koristi, koju će od toga imati naš lijepi grad. Svi se Dubrovčani, a osobito Konaliste, vesele ovoj pametnoj, te za naš grad veoma važnoj i korisnoj namisli, te žele, da se što prije i ostvari. —

Konalista.

Bilješke.

Blokada crnogorske obale po internacionalnoj mornarici, dignuta je u srijedu popodne u 2 sata. Internacionalne čete udjose, prama određenom programu u 2 sata poslije podne u Skadar. Internacionalne čete zauzeše odmah javne zgrade, u kojima će stanovati, te preuzeše redarstvenu službu. Crnogorske čete ostaviše Skadar.

U Beču se obdržavalo zajedničko ministarsko vijeće, koje je ovlastilo ministra vanjskih posala i ministra rata, da po svojoj uvidjivosti provedu sukcesivno otpuštanje rezervista. Ipak se mora pridržati, od provedenja i organizacije Albanije, ojačano stanje mira. Od prilike bit će poslana na dopust jedna tretina momčadi.

Primamo od našeg dopisnika iz Graca:

Velike demonstracije u Gracu. Klerikalno akad. društvo „Carolina“ slavilo je ovo dana svoju 25. godišnjicu. Sva sila klerikalnih društva u Austriji i u Njemačkoj, bila su zastupana. Prvi dan su „Carolinci“ slavili običnim „Bummelom“ preko glavnih ulica. Liberalni djaci, koji su u Gracu u absolutnoj većini, organizirali su protudemonstraciju, koja je svršila sa tučnjavom i sa razbijenim glavama s jedne i s druge strane.

Drugi dan, ponedjeljak, „Carolinci“ et comp. vozili su se u kočijama, u svojim šarenim kostimima i sa barjacima različitih boja u crkvu, gdje su morali slaviti svoj jubilej, liberalci su navalili na kočije više puta i došlo je do oštih sukoba. Tri djaka iz Berlina bila su ranjena. Policija, koja se izvrsno ponašala, jedva je mogla da zapriječi teške posljedice. Kad su žuto-bijeli stipendisti ušli u crkvu, liberalci su je opkolili i čekali da svrši „Jubelfest“ u crkvi! Pred crkvu došao je u to i namjesnik Clary von Adlinger sa drugim višim činovnicima, te su primili deputacije od klerikalaca, koje su se tužile. Osobito je pao u oko živi razgovor između jednog Berlinca i namjesnika; taj se je Prus tužio i tražio od namjesnika, da pozove u pomoć vojsku, inače da će oni iz Reicha odmah brzojavno pitati zadovoljstinu preko njemačkog poklisara u Beču. U isti je čas načelnik držao govor liberalcima da

ih umiri, i sve bi bilo svršeno, kad od jednoga pojavi se iz daleka vojaka, nekoliko kompanija pješadije i usari na konju. Liberalci su navalili na usare jajima, crnilom, blatom, i t. d.!!! Buka i vika sa svih strana svak trči... boji se magjarskih sabalja! I ta larva i buka je trajala do 2 sata p. p. Povorka je izašla iz crkve i išla ovim redom: Najprije jedan skvadron usara na konju, zatim „Carolinci“ obkoljeni vojnicima sa naknutim bodovima, a iza ovih opet usari!

Poslije podne imali su klerikali banket u „hotel Elefant“ i tu je došlo do sukoba sa liberalcima, a tako isto i na večer. Treći dan nije došlo do nikakve tučnjave, jer su Karolinci odustali i promijenili program. Ali je zato bilo demonstracija pred namjesništvom sa strane liberalaca, te su mnoga jaja pukla na zidinama starog „Burg-a“. U sve je uapušeno preko 60 djaka, a ranjeno 30. Načelnik, koji je u Gracu i šef policije, potužio se da je politička vlast, bez njegovog znanja, pozvala vojsku da stavi red. Kaže se, da će, radi toga, cijelo općinsko zastupstvo demisionirati.

Spremaju se još druge demonstracije sa strane svih liberalnih djaka, i to na Universi.

Pokrajac Gjuro, naš simpatični i dobri Jurica umro je ovih dana u svom rodnom Razvadju. Čovjek u istinu plemenitih osjećaja, narodan u sred duše, upravo je intimo suosjećao svakim narodnim pokretom, što ga je baš zbiljski zanosilo. Pravičan znao je da se često digne na obranu jadne raje pak je zbog toga bio progonjen. Nije imao dlake na jeziku pak je udario i bez straha se dizao proti onima, koji dužni {da zemlju ovu pomognu, ne pomogše je. Još je jedna dobra strana bila kod našeg Gjura, zašto smo ga mi osobito ljubili. Bio je uvjeren i otvoren neprijatelj pogubnog klerikalizma te nam je više puta govorio, kako ga upravo zebe u srcu kad vidi što je sve klerikalizam od našeg naroda učinio. U tom je smjeru više puta i pisao, potpisujući se punim imenom.

Našem Gjuri vječnaja pamjat!

Iz mjesta.

Učence obrtne škole u Splitu pohodile su naš grad u pratnji svojih učiteljica i prof. Dinka Šimunovića, odličnog našeg noveliste (pisca „Mrkodola“ „Povratka“). Općinsko osoblje i neki građani bili su gostima na raspoloženje čitav dan. Ova lijepa kitica živahnih djevojkica 28 ih na broju pregledala je jučer u jutro naš grad; popodne je na 2 sata slijedio izlet na slap skradinski; oko 7

ležni se nijesu htjeli miješati u „katehetske poslove“ i ako su opazili smutnije i nered po školskim razredima, padanje školske discipline, te volje za radom i za učenjem kod djaka. Išlo je tako neko vrijeme bez osobitih incidenata; ali od jednom nastala je u krilu samog djaštva (i najmladjeg) reakcija proti toj klerikalnoj propagandi. Djaci su počeli da demonstriraju, da se organizuju i da dižu novi borbeniji duh i rad.

Zato eto baš ovom klerikalnom bezglavlu imamo da zahvalimo, što je među našom učecom omladinom usljed reakcije nastao žilavi pokret, koji se danomice manifestuje u djačkim organizacijama, istupima, štrajkovima. Ta anomalija u našem socijalnom životu ide svedj rastući, a normalne prilike moći će se uspostaviti samo onda, kad i kod nas — kao kod ostalih kulturnih naroda — škola bude osnovana na modernim principima i kad sistem obuke i pedagogije ne bude u režiji natražnih kateketa.

***

Današnje srednje škole moraju da produciraju ovakovu vrst inteligencije i birokracije kao što je kod nas. Kad se uz to pomisli na tudjinske visoke škole, koje mora da pohađa naše djaštvo, onda je tek razumljivo zašto su naši „akademski izobraženi građani“ uopće, a napose naši „patres patriae“ ovako mlaki i puzavi, ovako slabo civilizovani i još slabije rodoljubni.

Treba se dobro upoznati s životom naših djaka na tudjinskim visokim školama, e da se shvati njihov teški položaj i tužne posljedice takovih nauka.

Naši akademičari na njemačkim universama zapostavljeni su svim ostalim djacima: oni su tek

„jedva snošljivi gosti“, kako su ih jednom zgodom naduti bečki burševi nazvali. Na tim universama ne smije naše djaštvo niti da svoje oglase izvjesi. U Gracu n. pr. vodi se, ima godinā, sa strane akademičara borba oko — jedne table za oglašavanje u auli. Rektorat tih universa ne dozvoljava slavenškom djaštvu ni tih sitnica, da se ne bi uznemirili burševi, ta teutonska „aurea iuventus“. Takovi su Nijemci prama nama u svojoj kući, a takovi su — kad mogu — i u tuđoj na pr. u Pragu, srcu češkog naroda; i tu se na njemačkoj universi ne trpe niti češki oglasi. Naši djaci — prohtije li se njemačkim „kolegama“ na universi — ne smiju ni da svojim jezikom progovore. Tako je pred koju godinu nekoliko naših bilo jednostavno izbačeno iz bečke aule zato, jer su govorili hrvatski. Dakako da je zbog toga bilo dosta razbijenih glava i polomljenih stapova, te je dobar dio djaka odsjedio iza brave, a još veći dio njemačkih „vitezova“ po bolnicama. I tako naši akademičari ne mogu da na tim universama svoje intelektualne sile razviju u kulturnoj utakmici, nego po sredovječnoj metodi i ono malo slobodna vremena, što im preostane nakon lumpanja, kartanja i kavanske gnjavaže potroše u tučnjavama, „viteškim aferama“ itd.

Eto kakav život sprovode, eto kakva ponizivanja i nasilja moraju da trpe naši akademičari dok se ko pravi nomadi skiču po tudjinskim universama. Pa kad bi se tom skitanju i ponizivanju naše djaštvo svojevoljno podvrglo! — Ali hrvatsko je djaštvo ove pole (a tako i slovensko) prisiljeno na to raznim poteškoćama, koje se prave naukama u Zagrebu; u tome leži ne samo najnasilnije kršenje čovječjeg prava i svih modernih principa, nego i

naših političkih prava, pa i istog temeljnog državnog zakona, koji (barem u teoriji!) priznaje pravo svakom narodu da se izobražava u svom jeziku.

U tome je dakle naš narod svim ostalima zapostavljen. Jer dok Talijani imaju ipak pravo da polažu pravničke ispite na svom jeziku — u Gracu, mi Hrvati, kojih je u ovoj poli monarhije više od Talijana (ovih je nešto 800.000), moramo da učimo i slušamo predavanja u njemačkom, da onda položimo ispite na talijanskom (bolje i tako nego na njemačkom!) a o hrvatskom se i ne govori. Tako se događa, da dobar dio naših djaka nema dovoljne energije da savlada sve te poteškoće i eto onda sijaset vječnih lumpa i „starih kuća“! Rijetki su, koji onako izolirani i otudjeni, mogu da se okoriste širokim svjetskim znanjem na ovim tudjinskim univerzama — isključivši Prag gdje naš djak u dodiru sa naprednim i radišnim čeških narodom može da se obogati znanjem, agilnošću i karakterom. Na njemačkim universama najveći dio naših sveučilištaraca izgubi u onom velegradskom „demimondi-u“ i ono malo poznavanja i interesa za svoj jezik, svoju književnost i svoj narod.

Dakle tri milijona južnih Slovena nemaju svoje visoke škole u Austriji. Mi Hrvati i Srbi, koji je imamo u Zagrebu ne smijemo u nju, jer se tako Beču hoće! Sve prije nego li to! — poručite nam odozgora; rekoše — i ostadoše živi.

(Svršit će se.)

sati povratile su se u grad, gdje su se zadržale i u večer, jer večernjim vlakom nijesu mogle krenuti. Jutros su se povratile u Split vlakom.

Gostima su pri pregledavanju grada sigurno upale u oči znamenite — starine (naše! op. ur.) te velike moderne tvornice karbida i „Sufida“ (tuđe! Op. ur.) kao i tvornica prediva i tkala gosp. P. Rore (naše! Op. ur.) i ostale gradske zanimivosti, ne isključiv ni našu na pola srušenu i u more svaljenu krivu i staru obalu i drvene mostove, tarabe pred „Miramarom“, „fundak“, pijacu i strminu pred katedralom, gradske široke ulice, i pločnike, skaline i zahode t. j. naravne uglove nekih zgodnijih ulica, i čistinu iza ribarnice!!!

Kaludjer Makarije Dobaić starac od 70. god. izašao je prekjučer iz mjesnih tavnica, gdje je odležao tri puna dana, radi nekih političkih razloga i — „bog zna zašto!“ kako ono reče za jednog procesa vitez Marcocchii, bivši šibenski drž. odv. blage uspomene.

Austriaca. Gosp. D.r Lujo Kolin, obćinski liečnik u Zlarinu, ostavio je svoje mjesto nazad malo vremena i otišao u Graz, da se posveti kirurgiji. Kroz samu godinu

dana što je živio u Zlarinu, svi su ga tako zavolili, da je na dan njegovog odlazka, občina izvjesila svoju zastavu, da iskaže simpatije prama svome liječniku. Kad je to opazio gosp. J. išao je istog dana na poglavarstvo u Šibenik, da se savjetuje, ima li ili ne prikazati tužbu protiv občine i rekao je: — „neka se općina opravda kako hoće, ali za poštovodju zlarinskog, to je demonstracija, jer to je bio pozdrav srbinu doktoru Luju Kolin“.

Razvadje napreduje, a napreduje ništa manje neg u tuđeskom jeziku. Tamošnja pošta naš list, upravljen na g. Gjuru Pokrajca, vraća uz opasku — *gestorben*.

Da je samo za čas ustati dobrom Gjuri!

Nova stranka. Ovih dana bio je ovdje sastanak svih popova i fratara. Sastanku je predsjedao biskup Luka. Čujemo, da je odlučeno proglasiti novu stranku kršćansko socijalnu. D.r Alfirević je predlagao katoličko socijalnu stranku. Da je Lueger živ i on bi za to bio.

Vlasnika hotela Krka i kavane upozorava se na neugodnost, pače nepristojnost, što se dopušta da se dovode u kavani i u gostionu psi. Toga nigdje nema, a posjetiocima je veoma neugodno slušati lajanje pasa

i gledati njihovo trkanje i gonjenje po lokalima. Što zakon nedopušta, ne možemo ni mi dozvoliti niti imati obzira prama ikome. Nek se pribije oglas proti dovodjenju pasa.

Sedamnaest posjetilaca.

Pozorište. Hrvatsko narodno kazalište završilo je svoju sezonu kod nas sa lijepom operetom „Ciganski barun“. U posljednje doba prikazane su bile operete: Barun Trenk, Bocaccio, Eva i opera Hoffmanove priče.

Iskrenih i zaslužnih simpatija zadobila je ova družina u našem gradu, a pogotovo gosp.ca Blaženka Aschenbrenerova, Grossova i Makušinska, te gospoda Vuković, Mitrović, Lubin. Za njih je bilo vazda i simpatija i gptovosti za iskreno divljenje. U Barunu Trenku zadivio nas je glas gosp.ce Grossove i Gospodina Mitrovića, koji su tim ulogama pokazali, da posjeduju lijepe i dobre glasove, i da odigravaju svoje partije razumijevanjem i ljubavi, koja kao sunce u kosmosu ulijeva život i toplotu u njihovu igru. Gosp.ca Bl. Aschenbrener u njenoj ulozi u Hofmanovim pričama, vjerno i izrazito znala je odigrati i ispjevati svoju ulogu, kojom je dokazala da uz umjetničke osobine i intelektualne posjeduje. To su uslovi koji je postavljaju na sigurni put stvaranja k savršenstvu.

Operete Eva i Ciganski barun dopale su se, zadovoljile su emocionalnim potrebama publike. Tražilo se, da se više stvari operetuje. U tim operetama, osobito pak konačni hor u prvom činu Ciganskog barona bio je vrlo dobro ispjevan. Treba priznati, da je operetni zbor odličan i da među članovima istog ima vrlo dobrih glasova.

Orhestar je takodjer vrstan, na čemu prva hvala ide društvenom učitelju gospodinu Paulsenu.

Predplatnici neka podmire račun!
Dopisnici nek se strpe. Neke dopise možemo da uvrstimo tek kao priopćeno, jer preveć lokalne naravi; tako onaj iz Omiša, koji je preopširan i radi o stvarim već iznesenim.

Čast mi je javiti p. n. cijenjenom općinstvu, da sam otvorio u „Širokoj Ulici“, u prizemlju kuće R. Vlahov, svoju moderno uregenu

SLASTIČARNICU

opskrbljenu najbiranijim slatkišima, kao što inim predmetima, koji u slastičarnu spadaju: Izragujem na potpuno zadovoljstvo sve vrsti slatkiša prigodom ženidbe, krštenja i t. d.

Preporučam za mnogobrojni posjet i bilježim se 14 **Stevo Mandić.**

PUČKA ŠTEDIONICA

U ŠIBENIKU

sa K 600.000 - jamčevne glavnice.

Prima novac od članova. Najmanji je ulog K 0:50 sedmično, koji traje 4 godine do uplaćene svote od K 104:—, što predstavlja jednu dionicu.

Prima novce na štednju od K 5:— unapred, te ga ukamaćuje sa 4¹/₂-5% plaćajuć sama rentni porez.

Prima novce u tek. računu, a vrši najtočnije sve naloge vlasnika istih.

Izdaje (samo zajmove članovima) na mjenice, obveznice, uknjižbu i u tek. računu.

5

PIO TERZANOVIĆ

Šibenik

Velika zaliha za ljetnu sezonu

MUŠKIH ODIJELA

Najmodernijeg kroja uz vrlo

umjerene cijene 18-52

NE BOJI SE UTAKMICE.

OBJAVA

Čast mi je staviti do znanja mojim štovanim mušterijama i cijenjenom općinstvu da sam moj „Hotel Krka“ premjestio na njegovo staro mjesto, to jest gdje se je u zadnje vrieme nalazio „Hotel Velebit“ koji sada prestaje.

Preporuča se naklonosti starih prijatelja i cijenjenog općinstva, koji će u „Hotelu Krka“ naći sve najmodernije konforte.

Sa veleštovnjem
39 **FRANE CRLJENKO**

Preuzima
novčane uloge

te ih ukamaćuje sa

4¹/₂ - 4³/₄

na uložne knjižice.

Dionička glavnica
80 milijuna

Živnostenská Banka Podružnica u Trstu

Brzojavni naslov:
„Živenstenská“

Središnjica u PRAGU,
utemeljena god. 1868.

VIA NUOVA N.º 29.

Pričuvne zaklade
23 milijuna

Telefon:
N. 2157 — 1078

12-52

IZVRŠUJE SVE BANKOVNE POSLOVE.

Uloge u
TEKUĆEM
računu

ukamaćuje prema
sporazumu.

HRVATSKA VJERESIJSKA BANKA — PODRUŽNICA ŠIBENIK

Centralka DUBROVNIK. Podružnica u SPLITU i ZADRU - DIONIČKA GLAVNICA Kr.

2.000.000 - PRIČUVNA ZAKLADA U PRITIĆCI 250.000

BANKOVNI ODJEL

PRIMA ULOŽKE NA KNJIŽICE U KONTO KURENTU I ČEK PROMETU; ESKOMPTUJE MJENICE, OBAVLJA INKASO, POHRANJUJE I UPRAVLJA VRIEDNINE. DEVIZE SE PREUZIMLJU NAJKULANTNIJE. IZPLATE NA SVIM MJESTIMA TU I INOZEMSTVA OBAVLJAJU SE BRZO I UZ POVOLJNE UVJETE.

MJENJAČNICA

KUPUJE I PRODAJE DRŽAVNE PAPIRE, RAZTERETNICE, ZALOŽNICE, SREĆKE, VALUTE, KUPONE. PRODAJA SREĆAKA NA OBROČNO ODPLAĆIVANJE. OSJEGURANJE PROTIV GUBITKU ŽRIEBANJA. REVIZIJA SREĆAKA I VRIEDNOSTNIH PAPIRA - - - - RA BEZPLATNO. UNOVČENJE KUPONA BEZ ODBITKA. - - - -

18-52